

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ¹

(MEDIA LITERACY EDUCATION IN TURKISH LANGUAGE CURRICULUM)

Ebubekir ÇAKMAK²
Adnan ALTUN²

ÖZET

Medya okuryazarlığı Türkiye’de ortaokullarda 2007-2008 yılından beri seçmeli ders olarak uygulanmaktadır. Türkiye’de henüz yapılandırılma sürecinde olan medya okuryazarlığı eğitiminin uygulamasına ilişkin esaslar henüz netleşmemiştir. Bu eğitimin zorunlu eğitim kapsamında verilmesi tartışılan konulardan biridir. Yapılandırma sürecinde tartışılan konulardan birisi de medya okuryazarlığı eğitimi içeriğinin tüm ders öğretim programı ile ilişkilendirilerek verilir verilemeyeceğidir. Alan yazında medya okuryazarlığı eğitiminin en fazla dil dersleriyle ilişkilendirilerek verildiği belirtilmektedir. Bu araştırmanın amacı, medya okuryazarlığı eğitimi temel becerilerin (erişim, analiz, değerlendirme ve medya üretme) Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarıyla ne ölçüde ilişkilendirilebileceğini belirlemektir. Doküman incelemesi ile elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonunda programdaki 13 genel amaçtan 6’sının medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu görülmüştür. Araştırmada ayrıca kazanımların %62,6’sının medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Buna göre medya okuryazarlığı eğitiminin (kazanımlar bakımından) Türkçe dersi öğretim programına entegre edilerek verilebileceğini söylemek mümkündür. Programın medya okuryazarlığı açısından değerlendirilebilmesi için öğretmenlere bu konuda nitelikli medya okuryazarlığı eğitimi sağlamak gereklidir. Eğitim sistemindeki (4+4+4 şeklindeki) yeni değişiklik, programın medya okuryazarlığı yönüyle güncelleştirilmesi için bir fırsat olarak görülebilir.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, Türkçe dersi öğretim programı, ilişkilendirme yaklaşımı, kazanımlar

ABSTRACT

Media literacy has been given as an elective course in secondary schools in Turkey since the 2007-2008 school year. Media literacy instruction is still in structuring process, and the guidelines regarding its implementation have not been clarified yet. To give this instruction in the scope of compulsory education is one of the issues that are being discussed. In the literature, it is stated that media literacy is given with language courses the most. The aim of this research is to determine the degree to which basic skills of media literacy instruction can be associated with the acquisitions of Turkish course curriculum. The data, which was obtained via document review, was examined with content analysis. At the end of the research, it was observed that 6 of the 13 general aims in the program were oriented towards media literacy instruction. In the research, it was also observed that 62.6% of the total acquisitions possessed the quality to be associated with the basic skills of media literacy. Thus, it can be stated that media literacy instruction can be integrated into Turkish course curriculum. Teachers need to be given high quality education on this issue in order for the curriculum to be evaluated in terms of media literacy. The new change in the education system (4+4+4) is an opportunity for the curriculum to be updated from the aspect of media literacy.

Keywords: Media literacy, Turkish language course curriculum, integration approach, objectives

¹ Bu araştırma 11.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Fakültesi.

GİRİŞ

Medya okuryazarlığı farklı biçimlerdeki medya metinlerine erişebilme, erişilen metinleri analiz edip değerlendirebilme ve istediğinde kişinin kendi medya metnini üretebilmesi gibi beceriler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Aufderheide, 1993; Buckingham, 2009; Potter, 2005). İngiltere’de 1930’larda, Kanada’da Ekran Eğitimi dersleriyle 1960’larda başlayan medya okuryazarlığı eğitimi Türkiye’de 2007-2008 öğretim yılında ilköğretim ikinci kademesinde seçmeli ders olarak uygulamaya konulmasıyla başlamıştır.

Önceleri haftada 1 saat olan ders süresi 2012 yılında yapılan değişiklikle 2 saate çıkarılmış ve not ile değerlendirilmeye başlanmıştır (MEB, 2012). Buna göre Medya Okuryazarlığı, ortaokul öğrencilerinin 7 veya 8. sınıfta bir kez alabilecekleri iki saatlik bir ders olarak uygulanmaktadır. Ancak Türkiye’de henüz yapılandırılma sürecinde olan medya okuryazarlığı eğitiminin esaslarına ve uygulanmasına ilişkin temel konular henüz netleştirilememiştir (Altun, 2009). Örneğin Medya okuryazarlığı eğitiminin ne zaman (kaçıncı sınıfta) başlaması gerektiği ve bu eğitimin kim/kimler tarafından verilmesi gerektiği, öğretim yaklaşımı ve içeriğinin nasıl olacağı, bu dersi verecek öğretmenlere nasıl bir eğitim verileceği gibi sorulara hâlen cevap aranmaktadır. Bu süreçte cevap aranan temel sorulardan birisi de “medya okuryazarlığı eğitiminin bağımsız bir ders olarak mı; yoksa diğer derslerle mi ilişkilendirilerek (eklemlenerek) verilmesi gerektiği”dir.

Medya okuryazarlığı, alan uzmanlarınca yaşam boyu geliştirilecek bir beceri olarak tanımlanmaktadır (Masterman, 2001; Considine, 2002; Thoman, 2003). Uzmanlar dışında konuya yakından ilgi duyan uluslar arası kuruluşlar da (UNESCO, 1999; EU, 2007) benzer görüşleri dile getirmişlerdir. Bu becerinin kazandırılmasında yaygın yaklaşım; medya okuryazarlığını başta dil, sağlık bilimleri, sosyal bilgiler ve teknoloji olmak üzere diğer derslerin içeriği ile ilişkilendirerek vermektir (Masterman, 2001; Considine, 2002; Schmidt, 2013). Bununla birlikte medya okuryazarlığı eğitimi en yoğun olarak dil dersleriyle ilişkilendirildiği belirtilmektedir (Baker, 2000; Altun, 2010; MNet, 2011; Tüzel, 2012). Ayrıca medya okuryazarlığının geleneksel okuryazarlığın alternatifi değil tamamlayıcısı olarak görülmesi ve Türkçe dersi öğretim programıyla ilişkilendirilerek verilmesi gerektiği (Çakmak, 2010) vurgulanmaktadır.

Tüzel (2012) medya okuryazarlığı eğitiminin neden Türkçe dersleriyle ilişkilendirilerek verilmesi gerektiğini altı madde ile açıklamıştır. Bunlar; çok katmanlı (multimodal) metin miktarındaki artış, toplumun medya kullanım oranları, toplumun medya tüketim alışkanlıklarındaki dengesizlik, medya araçlarının yaşamı kolaylaştırıcı etkisi, enformasyon seli (bilgi patlaması) ve tartışılan içerik elemanları şeklindedir.

Medya okuryazarlığı eğitiminin diğer ders içerikleriyle ilişkilendirilerek verilmesi 2012 yılında MEB, RTÜK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliğiyle gerçekleştirilen geniş katılımlı “Medya Okuryazarlığı Çalıştayı”nda da gündeme gelmiştir. Sonuç bildirisinde diğer derslerle ilişkilendirme konusu; “Okul öncesinden itibaren bütün eğitim kademelerinde ilgili derslerin öğretim

programlarıyla ilişkilendirilerek verilmelidir” şeklinde vurgulanmıştır (RTÜK, 2012).

Dolayısıyla hem alan yazında hem de diğer resmî eğitim çevrelerince medya okuryazarlığı eğitiminin diğer ders içeriklerine eklenerek verilmesi gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir. Geleneksel okuryazarlığın tamamlayıcısı olarak tanımlanan medya okuryazarlığının alan yazında en fazla dil dersleriyle ilişkilendirilebileceği bilgisi bu anlamda doğal sonucu kabul edilebilir.

Bu araştırma kapsamında medya okuryazarlığı eğitiminin (1-5.Sınıflar) Türkçe dersi öğretim programı kapsamında ne ölçüde verilebileceği araştırılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

-Medya okuryazarlığı temel becerileri, Türkçe dersi öğretim programı genel amaçları ile ne ölçüde ilişkilendirilebilmektedir?

-Medya okuryazarlığı temel becerileri Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarıyla ne ölçüde ilişkilendirilebilmektedir?

-Medya okuryazarlığı temel becerileri Türkçe dersi öğretim programı beş öğrenme alanı ile ne ölçüde ilişkilendirilebilmektedir?

- Medya okuryazarlığı erişim, analiz-değerlendirme ve medya üretme becerilerinin programdaki kazanımlara dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma kapsamında medya okuryazarlığı eğitiminin Türkçe dersi öğretim programı ile ne ölçüde ilişkilendirilebileceği araştırılmıştır. Bu amaçla medya okuryazarlığının alan yazında sıklıkla vurgulanan temel becerilerinin (bilgiye erişim, analiz, değerlendirme, medya üretme), (1-5.Sınıflar) İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı genel amaçları ve kazanımlarıyla ne ölçüde ilişkilendirebileceği incelenmiştir. Türkçe dersi öğretim programında dinleme, konuşma, okuma, yazma ile görsel okuma ve sunu öğrenme alanları kazanımlarının analiz edilerek kazandırılacak medya okuryazarlığı becerilerinin bağlamdan koparılmadan, temel dil becerileri çerçevesinde nasıl ele alınabileceği değerlendirilmiştir.

6287 nolu kanun ile zorunlu eğitim 8 yıldan 12 yıla çıkarılmış ve 4 yıl süreli ilköğretim, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördüğü birinci 4 yıl (1, 2, 3, 4. sınıflar) ilköğretim, ikinci 4 yıl (5, 6, 7, 8. sınıflar) ortaokul olarak bölünmüştür (MEB, 2012a). Araştırmada ele alınan İlköğretim Türkçe Dersi öğretim programı 1’den 5’e kadar olan sınıfları kapsamaktadır. Elde edilen sonuçların, Türkçe dersi öğretim programını yeni eğitim sistemine uygun şekilde güncelleme çalışmalarına katkı sağlaması amaçlandığı için 5.sınıflara ait kazanımlar araştırma kapsamında tutulmuştur.

Medya okuryazarlığı eğitiminin mevcut ders öğretim programı ile ilişkilendirilmesinin incelenmesi için nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma “sayısallaştırma” yoluyla sunulup “var veya yok” tekniği kullanılmıştır. “Var veya yok” tekniği ilgili kategori, incelenen dokümanda var ise “1”değeri, yok ise “0” değeri verilerek

(Yıldırım ve Şimşek, 2006) incelenmiştir. Araştırma temaları, medya okuryazarlığı temel becerileri olarak sıklıkla vurgulanan erişim, analiz-değerlendirme ve medya üretme olarak belirlenmiştir. Öğretim programında bazı kazanımların hem analiz hem de değerlendirme teması ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olması nedeniyle farklı beceriler olmalarına rağmen, analiz-değerlendirme tek bir tema olarak ele alınmıştır. Analiz sürecinde temalar ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu düşünülen genel amaç ve kazanımlara “1”, ilişkilendirilebilecek nitelikte olmayanlara “0” değeri verilerek öğretim programı dokümanı incelenmiştir.

Araştırmada yapılan içerik analizinin güvenilirliği için hem ayrı kodlayıcıların aynı zamanda metni kodlaması hem de aynı kodlayıcının farklı zamanlarda metni kodlaması tercih edilmiştir. Araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız olarak kodlanan bulgulara ilişkin raporlar daha sonra birbirleri ile karşılaştırılmış, birbiri ile tutarlı olmayan bulgular ile ilgili tartışılarak kodlamalara son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya ait bulgular, araştırma soruları sırasına uygun şekilde öğretim programı genel amaçları ve beş öğrenme alanı kazanımlarının analizi şeklinde sunulmuştur.

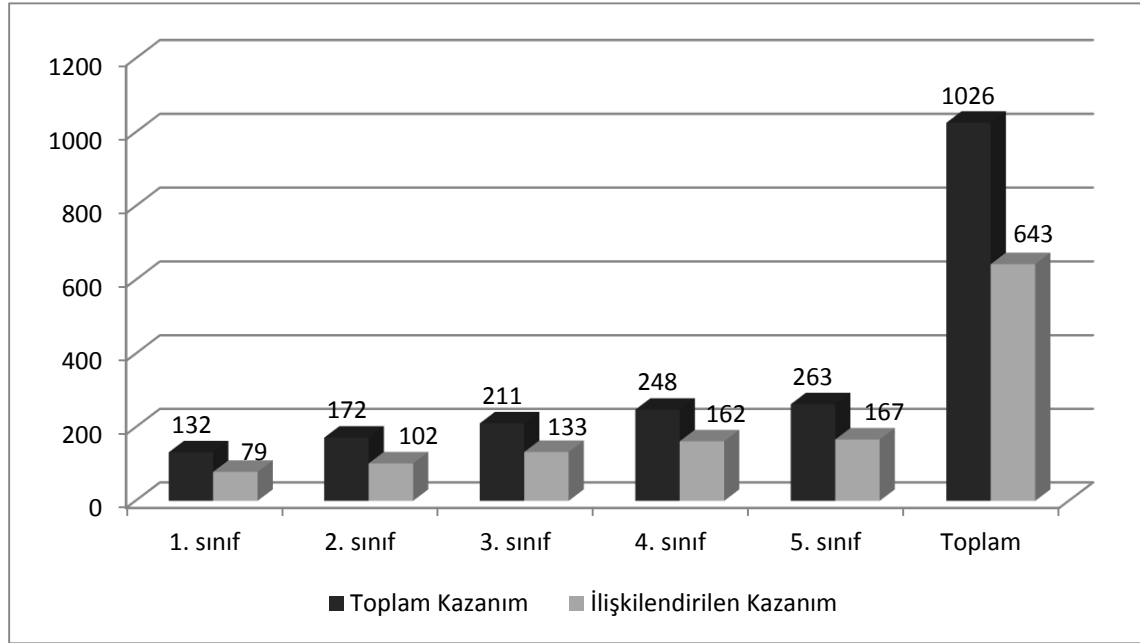
Birinci araştırma sorusu kapsamında medya okuryazarlığı temel becerilerinin Türkçe dersi öğretim programı genel amaçları ile ne ölçüde ilişkili olduğu incelenmiştir. Buna göre programdaki 3, 5, 6, 7, 8 ve 9. genel amacın medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olarak değerlendirilebileceği görülmüştür. Programdaki genel amaçlar ve ilişkilendirildiği medya okuryazarlığı becerilerine ait bilgiler Tablo 1’ de sunulmuştur.

Tablo 1. Medya Okuryazarlığı Becerileri ile Genel Amaçların İlişkilendirilmesi

No	Genel Amaçlar	İlişkili Beceriler
3	<i>Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek.</i>	Erişim, analiz-değerlendirme
5	<i>Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek.</i>	Medya üretme Analiz-değerlendirme
6	<i>Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek.</i>	Erişim, Analiz-değerlendirme
7	<i>Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek.</i>	Erişim- Medya üretme
8	<i>Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek.</i>	Erişim, Analiz-değerlendirme
9	<i>Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak.</i>	Analiz-değerlendirme

Tablo 1 incelendiğinde programdaki genel amaçlar 13 genel amaçtan 6'sının farklı türdeki medya metinlerine erişebilme, erişilen metinleri analiz edip değerlendirme ve kendi medya metnini üretme beceriler bütünü olarak tanımlanan medya okuryazarlığına yönelik genel amaçlar olduğu görülmüştür.

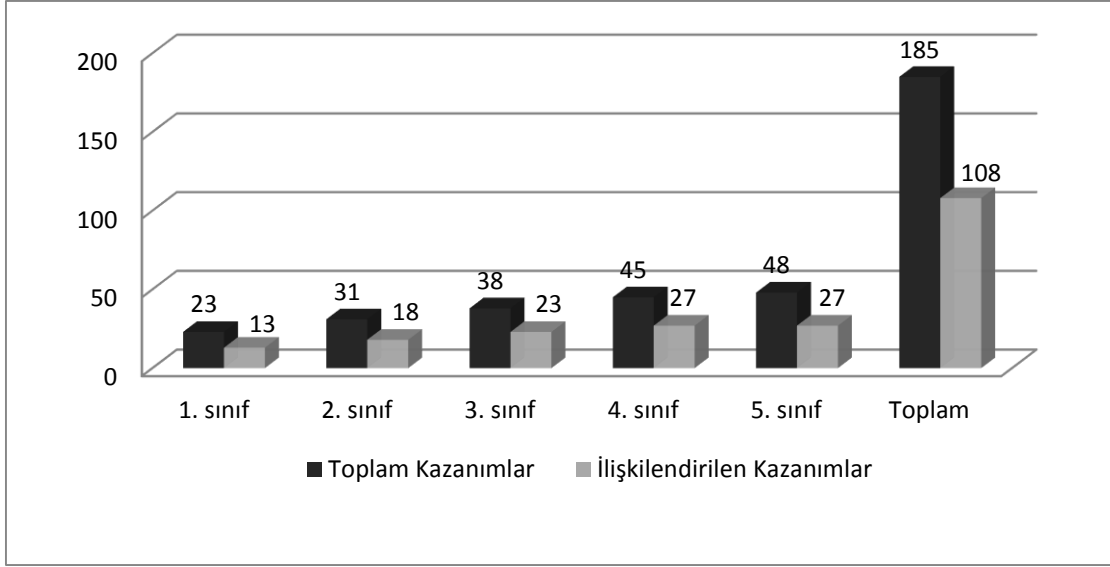
Araştırmada cevap aranan araştırma sorularından bir diğeri ise medya okuryazarlığı eğitimi temel becerilerinin Türkçe dersi öğretim programı kazanımları ile ne ölçüde ilişkilendirilebileceğidir. Yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular grafik 1'de sunulmuştur.

Grafik 1. Öğretim Programında Sınıf Düzeylerine Göre İlişkilendirme

Grafik 1'e göre programda yer alan toplam 1026 kazanımdan 643' ü (% 62.6) medya okuryazarlığı eğitimi erişim, analiz-değerlendirme ve medya üretme becerileri ile ilişkilendirilebilecek nitelikte bulunmuştur. İlişkilendirme sayıları sınıf düzeylerine göre 1. sınıf kazanımlarının % 60'ının (79/132), 2.sınıf kazanımlarının % 59'unun (102/172), 3. sınıf kazanımlarının 63'ünün (133/211), 4. sınıf kazanımlarının % 65,3'ünün (162/248) ve 5. sınıf kazanımlarının 63,5'inin (167/263'sinin) medya okuryazarlığı erişim, analiz-değerlendirme ve medya üreme temel becerileri ile ilişkilendirilebileceği görülmüştür.

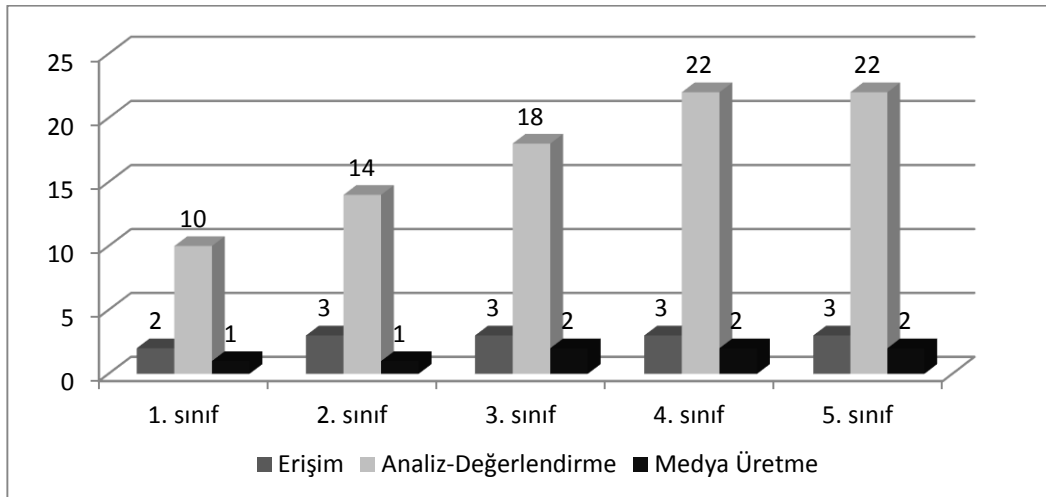
Çalışmada üçüncü araştırma sorusu kapsamında medya okuryazarlığı temel becerilerinin Türkçe dersi öğretim programı; dinleme, konuşma, okuma, yazma ve görsel okuma ve sunu öğrenme alanlarıyla ne ölçüde ilişkilendirilebileceği de incelenmiştir. Buna göre Türkçe dersi öğretim programı dinleme öğrenme alanında yer alan kazanımların medya okuryazarlığı temel becerileri ile ne ölçüde ilişkilendirilebileceğine ilişkin bulgular Grafik 2'de sunulmuştur.

Grafik 2. Dinleme Öğrenme Alanı İlişkilendirme

Grafik 2 incelendiğinde dinleme öğrenme alanındaki toplam 185 kazanımdan 108'inin medya okuryazarlığı eğitimi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise 1. sınıfta 23 kazanımdan 13'ünün; 2. sınıfta 31 kazanımdan 18'inin; 3. sınıfta 38 kazanımdan 23'ünün; 4. sınıfta 45 kazanımdan 27'sinin ve 5. sınıfta 48 kazanımdan 27'sinin medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu görülmektedir.

Dinleme öğrenme alanındaki kazanımların, medya okuryazarlığı erişim, analiz-değerlendirme ve medya üretme becerileri ile ilişkilendirilebilmelerine ilişkin dağılım Grafik 3'te sunulmuştur.

Grafik 3. Dinleme Öğrenme Alanı Medya Okuryazarlığı Becerilerine Göre İlişkilendirme

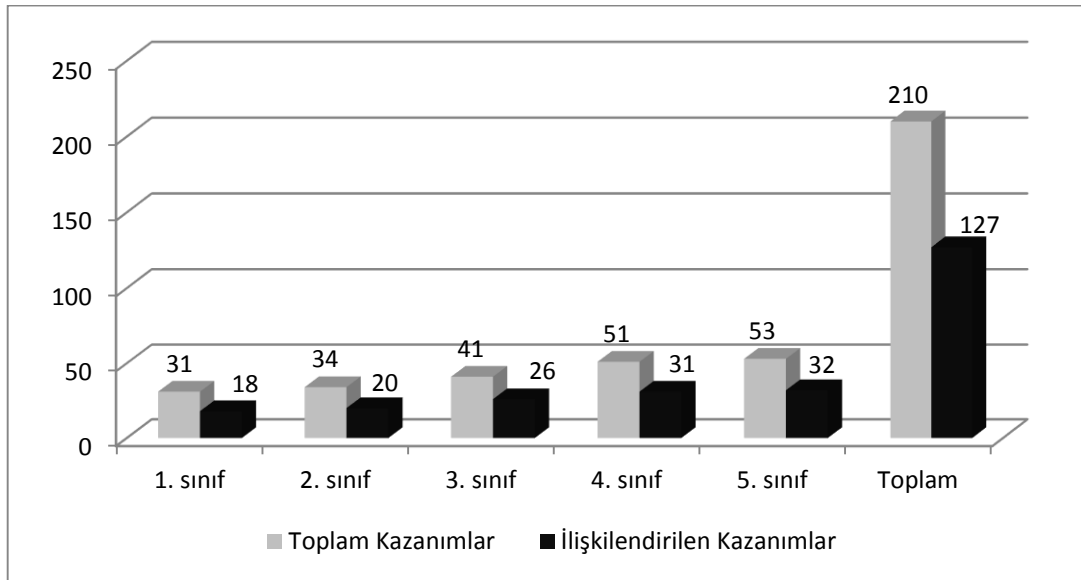
Grafik 3 incelendiğinde analiz-değerlendirme becerisi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte toplam 86 kazanım, erişim becerisine yönelik 14 kazanım ve medya üretmeye yönelik 8 kazanımın olduğu görülmektedir. Buna göre dinleme öğrenme alanı ağırlı olarak analiz-değerlendirme becerisine yönelik kazanımlarla ilişkilendirilebilmektedir.

Dinleme öğrenme alanında medya okuryazarlığı becerilerine yönelik ilişkilendirme yapılan kazanımlara ait örnekler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İlişkilendirme Yapılan Dinleme Öğrenme Alanı Örnek Kazanımları

No	Kazanım	Sınıf Düzeyi
2.6	<i>Dinlediklerinde ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim sorularına cevap arar.</i>	1-5
2.11	<i>Dinlediklerinde duygusal ve abartılı sözleri ayırt eder.</i>	3-5
2.12	<i>Dinlediklerinde öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.</i>	4-5
2.13	<i>Dinlediklerinde gerçek olanla hayal ürünü olanı ayırt eder.</i>	3-5
2.35	<i>Dinlediklerini başkalarıyla paylaşır.</i>	1-5

Araştırmada Türkçe dersi öğretim programında ikinci olarak konuşma öğrenme alanı kazanımları incelenmiştir. Konuşma öğrenme alanı kazanımlarına yönelik yapılan analiz sonuçları Grafik 4’te sunulmuştur.

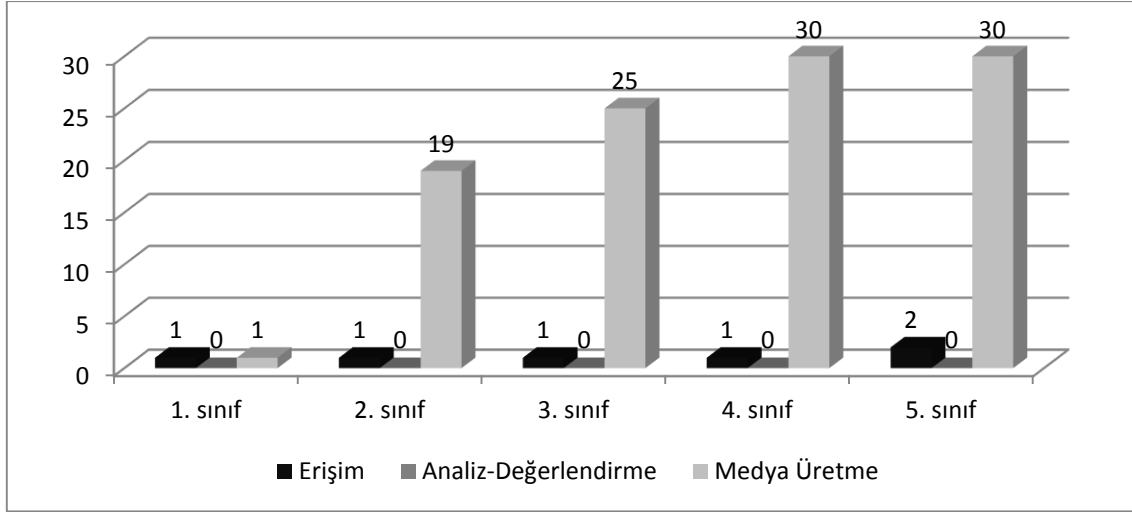

Grafik 4. Konuşma Öğrenme Alanı İlişkilendirme

Grafik 4 incelendiğinde (1-5) Türkçe dersi öğretim programı konuşma öğrenme alanındaki toplam 210 kazanımdan 127’sinin medya okuryazarlığı eğitimi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu görülmüştür. Yapılan ilişkilendirme sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise 1. sınıftaki 31 kazanımdan 18’inin; 2.sınıfta 34

kazanımdan 20'sinin; 3. sınıfta 41 kazanımdan 26'sının; 4. sınıfta 51 kazanımdan 31'inin ve 5. sınıfta 53 kazanımdan 32'sinin medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu görülmektedir.

İlişkilendirme yapılabileceği düşünülen kazanımların medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri bakımından nasıl dağılım gösterdiği Grafik 5'te sunulmuştur.

Grafik 5. Konuşma Öğrenme Alanı Medya Okuryazarlığı Becerilerine Göre İlişkilendirme

Grafik 5 incelendiğinde medya üretme becerisi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte toplam 105 kazanımın, erişim becerisine yönelik ise 6 kazanımın olduğu görülmektedir. Ayrıca medya okuryazarlığı analiz-değerlendirme becerisine yönelik hiçbir kazanımın belirlenemediği görülmüştür. Buna göre, konuşma öğrenme alanı ağırlıklı olarak medya üretme becerisine yönelik kazanımlardan oluşmaktadır, denilebilir.

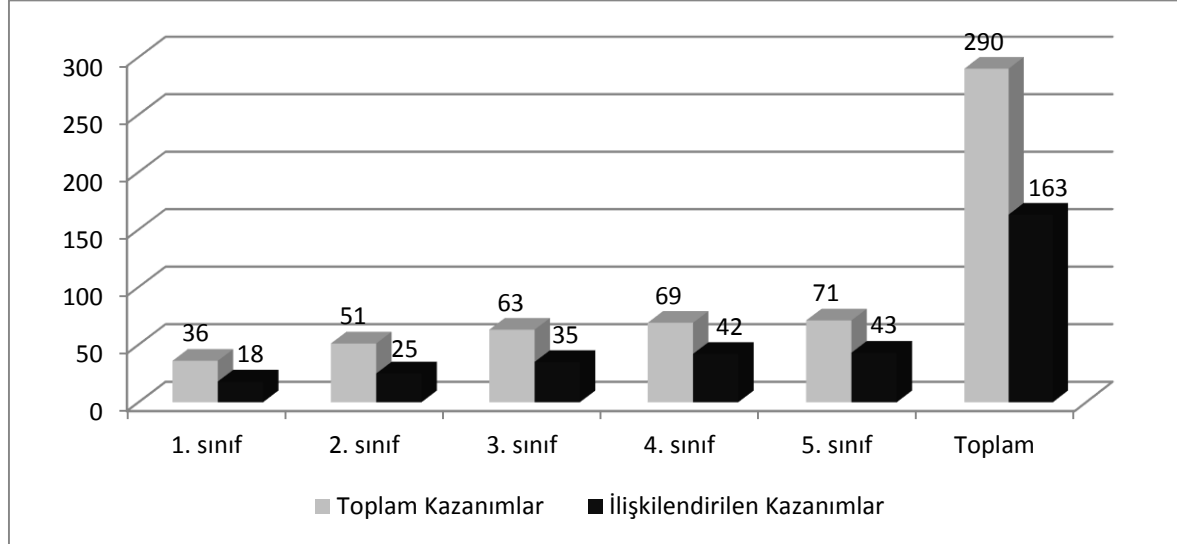
Konuşma öğrenme alanında medya okuryazarlığı becerilerine yönelik ilişkilendirme yapılan kazanımların sınıf düzeylerine göre örnekler Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. İlişkilendirme Yapılan Konuşma Öğrenme Alanı Örnek Kazanımları

No	Kazanım	Sınıf Düzeyi
2.5	<i>Konuşmasını görsel sunuyla destekler.</i>	1-5
2.23	<i>Dilek, istek, beğeni ve şikâyetlerini ilgili kişilere bildirir.</i>	3-5
2.26	<i>Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.</i>	1-5
2.30	<i>Konuşmalarında ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim (5N 1K) öğelerini vurgular.</i>	1-5
3.5	<i>Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.</i>	1-5

Araştırmada kapsamında Türkçe dersi öğretim programında kazanımları ele alınan diğer bir öğrenme alanı ise okumadır.

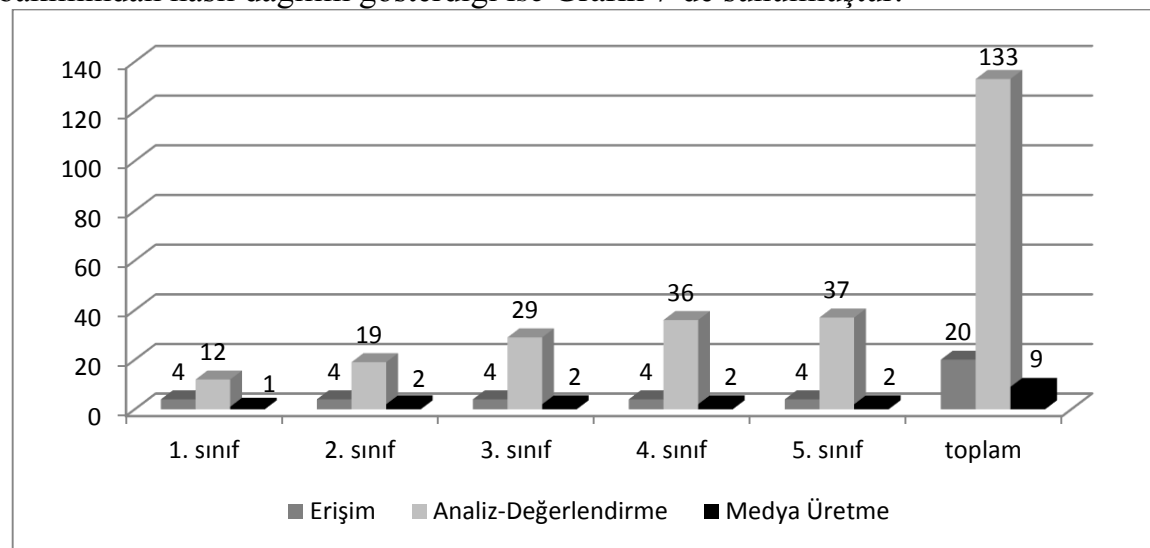
Okuma öğrenme alanı kazanımlarına yönelik yapılan analiz sonuçları Grafik 6'da sunulmuştur.

Grafik 6. Okuma Öğrenme Alanı İlişkilendirme

Grafik 6 incelendiğinde Türkçe dersi öğretim programı okuma öğrenme alanındaki toplam 290 kazanımdan 163'ünün medya okuryazarlığı eğitimi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise 1. sınıfta 36 kazanımdan 18'inin; 2.sınıfta 51 kazanımdan 25'inin; 3. sınıfta 65 kazanımdan 35'inin; 4. sınıfta 69 kazanımdan 42'sinin ve 5. sınıfta 71 kazanımdan 43'ünün medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu görülmektedir.

İlişkilendirilen kazanımların medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri bakımından nasıl dağılım gösterdiği ise Grafik 7'de sunulmuştur.

Grafik 7. Okuma Öğrenme Alanı Medya Okuryazarlığı Becerilerine Göre İlişkilendirme

Grafik 7 incelendiğinde analiz-değerlendirme becerisi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte toplam 133 kazanım, erişim becerisine yönelik 20 kazanım ve medya üretmeye yönelik 9 kazanımın olduğu görülmektedir. Buna göre okuma öğrenme alanı ağırlıklı olarak analiz-değerlendirme becerisine yönelik kazanımlarla ilişkilidir.

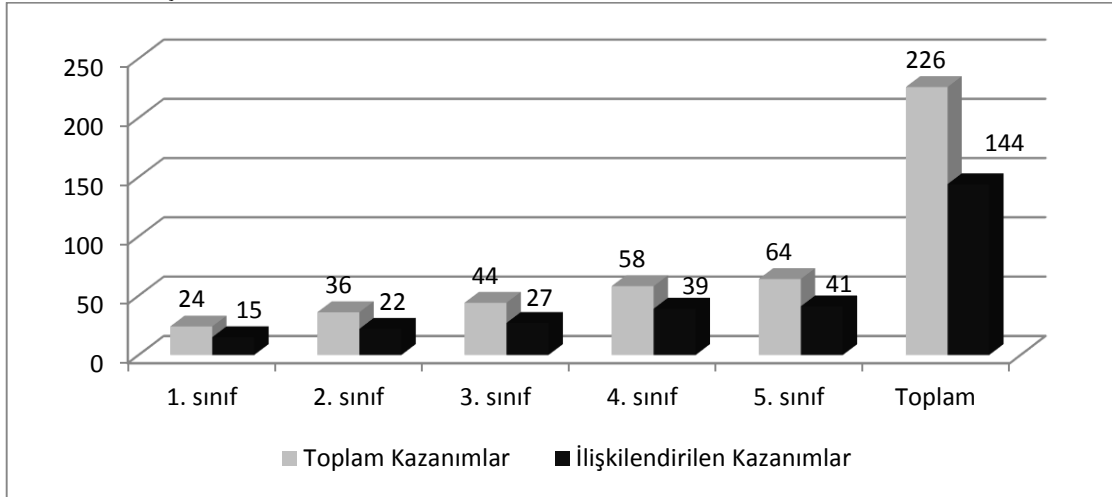
Okuma öğrenme alanında medya okuryazarlığı becerilerine yönelik ilişkilendirme yapılan kazanımların sınıf düzeylerine göre örnekler Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. İlişkilendirme Yapılan Okuma Öğrenme Alanı Örnek Kazanımları

No	Kazanım	Sınıf Düzeyi
2.7	<i>Okuduklarında ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim (5N 1K) sorularına cevap arar.</i>	1-5
2.26	<i>Metindeki anlam bakımından çelişkili ifadeleri saptar.</i>	3-5
2.27	<i>Okuduklarından çıkarımlar yapar.</i>	3-5
2.34	<i>Yazarın amacını belirler.</i>	1-5
2.39	<i>Okuduklarında eksik bırakılan ve konuyla ilgisi olmayan bilgiyi fark eder.</i>	4-5
5.8	<i>Paylaşarak okumaktan zevk alır.</i>	1-5

Araştırmada ayrıca Türkçe dersi öğretim programı yazma öğrenme alanı kazanımları da analiz edilmiştir.

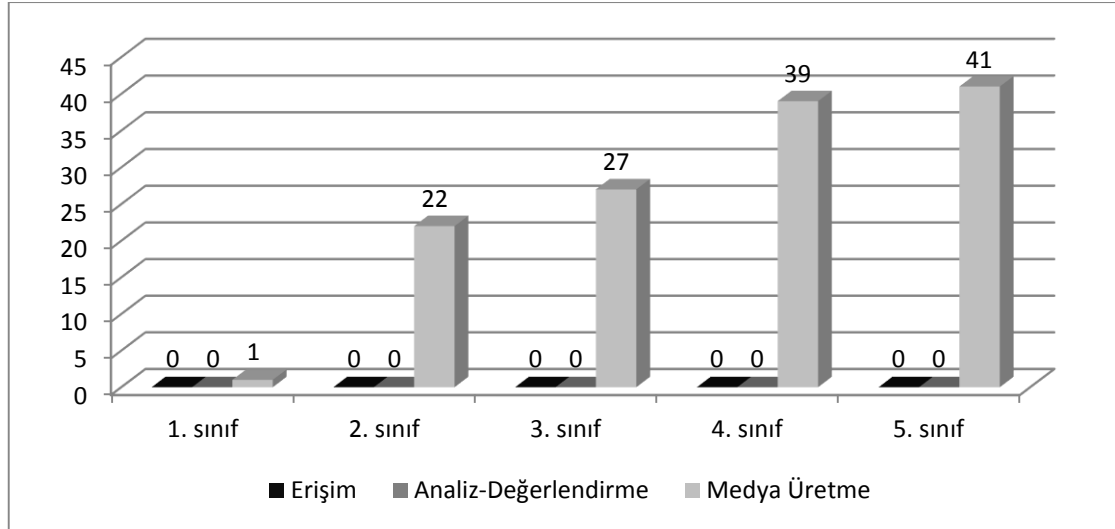
Yazma öğrenme alanı kazanımlarına yönelik yapılan analiz sonuçları Grafik 8’de sunulmuştur.

Grafik 8. Yazma Öğrenme Alanı İlişkilendirme

Grafik 8 incelendiğinde Türkçe dersi öğretim programı yazma öğrenme alanındaki toplam 226 kazanımdan 144’ ünün medya okuryazarlığı eğitimi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre

incelendiğinde ise 1. sınıfta 24 kazanımdan 15' inin; 2. sınıfta 36 kazanımdan 22' sinin; 3. sınıfta 44 kazanımdan 27' sinin; 4. sınıfta 58 kazanımdan 39' unun ve 5. sınıfta 64 kazanımdan 41' inin medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu görülmektedir. Bu kazanımların medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri bakımından nasıl dağılım gösterdiği Grafik 9'da sunulmuştur.

Grafik 9. Yazma Öğrenme Alanı Medya Okuryazarlığı Becerilerine Göre İlişkilendirme

Grafik 9 incelendiğinde yazma öğrenme alanında medya üretme becerisi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte toplam 130 kazanım olduğu görülmektedir. Ayrıca yazma öğrenme alanındaki kazanımların tümünün medya üretme becerisi ile ilişkilendirilmiştir; erişim ve analiz-değerlendirme becerileri hiçbir kazanımla ilişkilendirilememiştir. Buna göre yazma öğrenme alanı kazanımlarının yalnızca medya üretmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir.

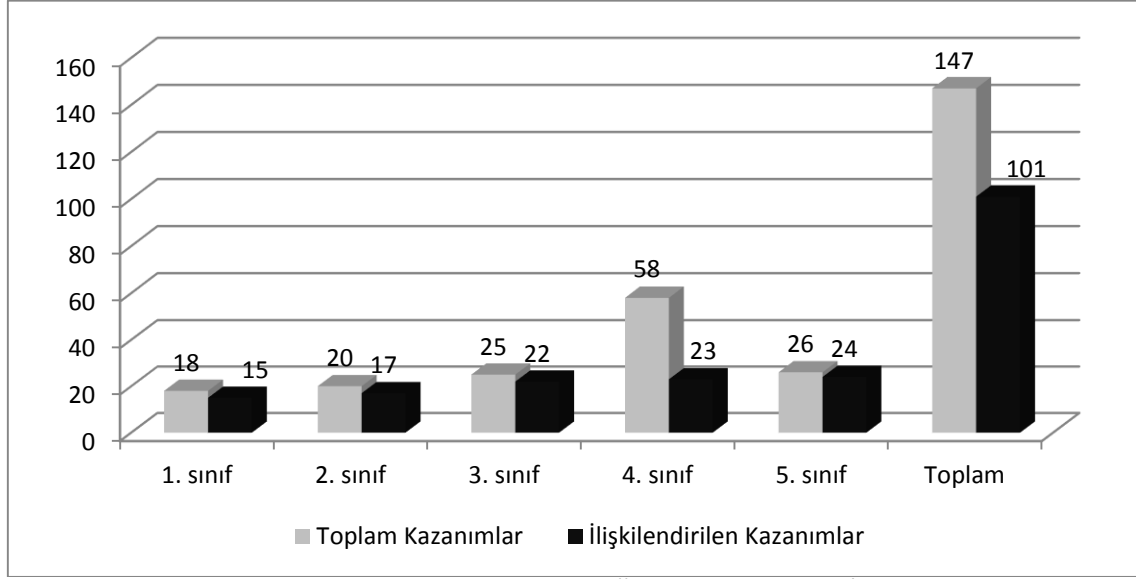
Yazma öğrenme alanında medya okuryazarlığı becerilerine yönelik ilişkilendirme yapılan kazanımların sınıf düzeylerine göre örnekler Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. İlişkilendirme Yapılan Yazma Öğrenme Alanı Örnek Kazanımları

No	Kazanım	Sınıf Düzeyi
2.27	<i>Bir fikre katılıp katılmadığını nedenleriyle açıklayan yazılar yazar</i>	2-5
4.1	<i>Günlük, anı vb. yazar.</i>	2-5
4.3	<i>Duyuru, afiş vb. yazar.</i>	3-5
5.12	<i>İş birliği yaparak yazar</i>	1-5

Araştırmada son olarak Türkçe dersi öğretim programı görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanı kazanımları analiz edilmiştir. Görsel okuma ve görsel

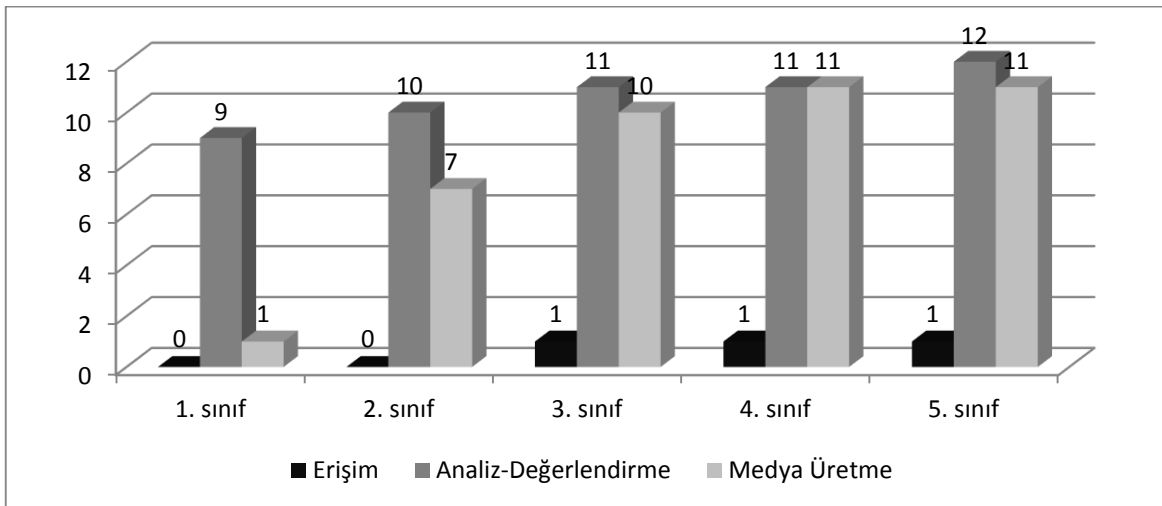
sunu öğrenme alanı kazanımlarına yönelik analiz sonuçları Grafik 10'da sunulmuştur.

Grafik 10. Görsel Okuma ve Sunu Öğrenme Alanı İlişkilendirme

Grafik 10 incelendiğinde Türkçe dersi öğretim programı görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanındaki toplam 147 kazanımdan 101'inin medya okuryazarlığı eğitimi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise 1. sınıfta 18 kazanımdan 15'inin; 2. sınıfta 20 kazanımdan 17'sinin; 3. sınıfta 25 kazanımdan 22'sinin; 4. sınıfta 58 kazanımdan 23'ünün ve 5. sınıfta 26 kazanımdan 24'ünün medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu görülmektedir.

İlişkilendirme yapılan bu kazanımların medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri bakımından nasıl dağılım gösterdiği ise Grafik 11'de sunulmuştur.

Grafik 11. Görsel Okuma Ve Sunu Öğrenme Alanı Medya Okuryazarlığı Becerilerine Göre İlişkilendirme

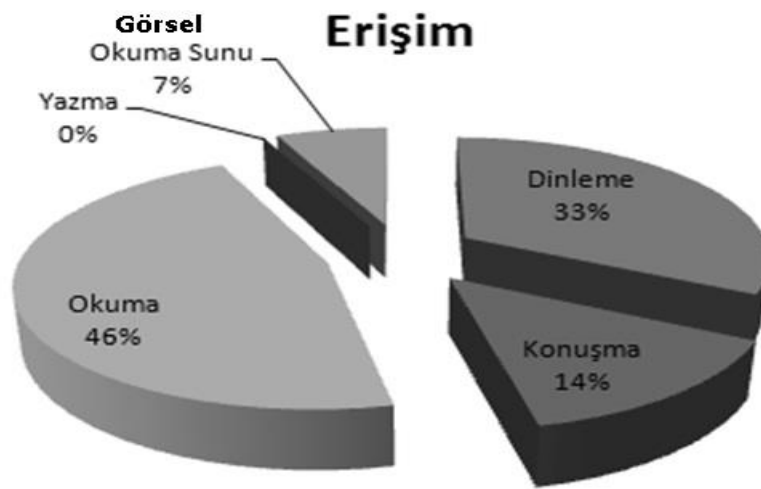
Grafik 11 incelendiğinde görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanında analiz-değerlendirme becerisi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte toplam 53, medya üretmeye yönelik 40 ve erişim becerisine yönelik 3 kazanımın olduğu görülmektedir. Buna göre görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanı ağırlı olarak analiz-değerlendirme becerisine yönelik kazanımlarla ilişkilidir.

Görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanında medya okuryazarlığı becerilerine yönelik ilişkilendirme yapılan kazanımların sınıf düzeylerine göre örnekler Tablo 6’ da sunulmuştur.

Tablo 6. İlişkilendirme Yapılan Görsel Okuma ve Görsel Sunu Öğrenme Alanı Örnek Kazanımları

No	Kazanım	Sınıf
1.1	<i>Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.</i>	1-5
1.2	<i>Reklamlarda verilen mesajları sorgular.</i>	1-5
1.3	<i>Resim ve fotoğrafları yorumlar</i>	1-5
1.5	<i>Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen ilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular</i>	1-5
2.1	<i>Duygu, düşünce, bilgi ve izlenimlerini resim, şekil, sembol ve renkleri kullanarak görselleştirir</i>	1-5
5.8	<i>Bilgi, duygu ve düşüncelerini sunmak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır</i>	1-5

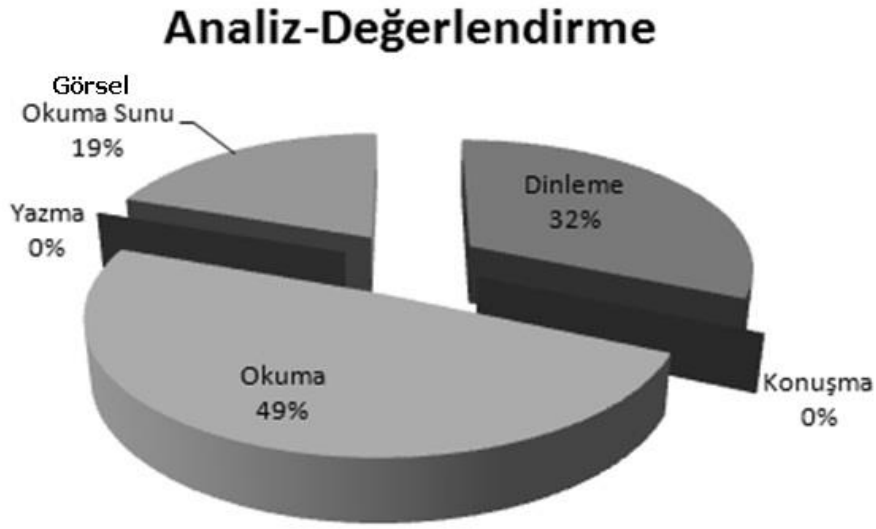
Üçüncü araştırma sorusunda, gerçekleştirilen ilişkilendirmelerin medya okuryazarlığı erişim, analiz-değerlendirme ve medya üretme becerilerine göre nasıl dağılım gösterdikleri de incelenmiştir. Buna göre medya okuryazarlığı erişim becerisinin Türkçe dersi öğretim programı öğrenme alanlarındaki kazanımları ile ilişkilendirilme yüzdelerine ait bulgular Grafik 12’de sunulmuştur.

Grafik 12. Erişim Becerisinin Öğrenme Alanlarına Göre İlişkilendirilme Dağılımı

Grafik 12 incelendiğinde farklı türdeki medya metinlerine erişim becerisinin Türkçe dersi öğretim programı okuma öğrenme alanı kazanımlarının % 46'sı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Ardından dinleme öğrenme alanı kazanımlarının % 33'ü, konuşmanın % 14'ü ve görsel okuma-görsel sunu öğrenme alanındaki kazanımların % 7'si ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Buna göre erişim becerisinin en fazla okuma öğrenme alanı kazanımlarıyla gerçekleştirilebileceği söylenebilir.

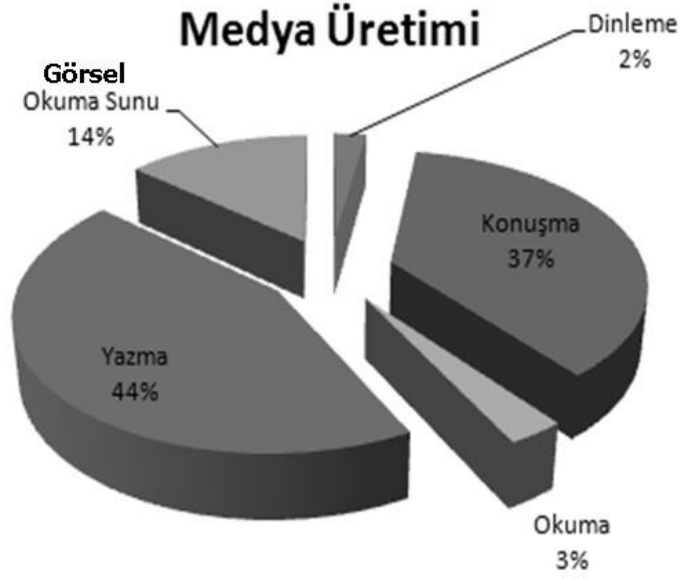
Araştırmada incelenen medya okuryazarlığı eğitimi temel becerilerinden bir diğeri ise medya metinlerini analiz etme ve değerlendirme becerisidir. Analiz-değerlendirme becerisinin Türkçe dersi öğretim programı öğrenme alanları kazanımları ile ilişkilendirilme yüzdelere ait bulgular Grafik 13'te sunulmuştur.

Grafik 13. Analiz-Değerlendirme Becerisinin Öğrenme Alanlarıyla İlişkilendirilme Dağılımı

Grafik 13 incelendiğinde medya okuryazarlığı temel becerilerinden analiz-değerlendirme becerilerinin Türkçe dersi öğretim programı okuma öğrenme alanı kazanımlarının % 49'u ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Ardından dinleme öğrenme alanı kazanımlarıyla % 32, görsel okuma-görsel sunu öğrenme alanındaki kazanımların ise % 19'u ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Buna göre analiz-değerlendirme becerisinin en fazla okuma öğrenme alanı kazanımlarıyla kazandırılabilceği söylenebilir.

Araştırmada incelenen diğeri bir medya okuryazarlığı becerisi ise medya üretmedir. Medya üretme becerisinin Türkçe dersi öğretim programı öğrenme alanlarındaki kazanımları ile ilişkilendirilme yüzdelere ait bulgular Grafik 14'te sunulmuştur.

Grafik 14. Analiz-Değerlendirme Becerisinin Öğrenme Alanlarıyla İlişkilendirilme Dağılımı

Grafik 14 incelendiğinde medya okuryazarlığı temel becerilerinden biri olan medya üretme becerisinin Türkçe dersi öğretim programı yazma öğrenme alanı kazanımlarının % 44'ü ile ilişkilendirilebildiği görülmektedir. Ardından konuşma öğrenme alanı kazanımlarıyla % 37, görsel okuma-görsel sunu ile %14 ve dinleme öğrenme alanındaki kazanımların ise % 2'si ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Buna göre medya üretme becerisinin en fazla yazma öğrenme alanı kazanımlarıyla kazandırılabilceği söylenebilir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Medya okuryazarlığı eğitimin Türkçe eğitimi kapsamında ilişkilendirilerek ne ölçüde verilebileceğinin incelendiği bu araştırmada öncelikle Türkçe ile Medya Okuryazarlığı dersi öğretim programları temel becerilerinin ne ölçüde benzeştiği incelenmiştir.

Araştırmada öncelikle medya okuryazarlığı eğitiminin temel becerileri olarak kabul edilen erişim, analiz-değerlendirme ve medya üretme becerilerinin Türkçe dersi programı genel amaçları ile örtüşüp örtüşmediği incelenmiştir. Araştırma sonunda öğretim programındaki 13 genel amaçtan 6'sının medya okuryazarlığı temel becerileri ile doğrudan ilişkilendirilebilir nitelikte olduğu görülmüştür. Buna göre Türkçe dersinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen genel amaçların büyük ölçüde medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri ile örtüştüğü görülmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitiminin Türkçe dersi öğretim programıyla ilişkilendirilerek verilmesinin ne ölçüde mümkün olduğunun araştırıldığı bu çalışmada birinci kademe Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının % 62'sinin medya okuryazarlığı temel becerileriyle ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre ise en fazla ilişkilendirmenin dördüncü sınıf kazanımları ile gerçekleştirilebileceği görülmüştür (% 65.3).

Medya okuryazarlığı ile ilgili temel becerilerin, programdaki farklı öğrenme alanı kazanımlarıyla ne ölçüde ilişkilendirilebileceği araştırmada cevap aranan diğer bir araştırma sorusudur. Araştırma sonunda dinleme öğrenme alanındaki kazanımlardan %58'inin (108/185); konuşma öğrenme alanında % 60'ının (127/210); okuma öğrenme alanında % 56'sının (163/290); yazma öğrenme alanında % 64'ünün (144/226) ve son olarak görsel okuma/yazma öğrenme alanındaki kazanımların ise % 69'unun (101/147) medya eğitimi ile ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında araştırmacılar, medya okuryazarlığı eğitiminin diğer dersler içinde en yoğun olarak dil dersleriyle ilişkilendirilebildiğini (Baker, 2000; Altun, 2010; MNet, 2011) belirtmişlerdir. Bu araştırma sonuçları alan yazındaki bu sonuçları destekler niteliktedir. Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımların % 65'inden fazlasının medya eğitimine yönelik olduğunun görülmesi, Türkçe dersi kapsamında medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesinin (öğretim programı bakımından) mümkün olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmada ayrıca medya okuryazarlığı erişim becerisi, analiz-değerlendirme ve medya üretme becerilerinin gerçekleştirilmesine yönelik programdaki kazanımların öğrenme alanlarına göre dağılımı da incelenmiştir. Buna göre hem erişim becerisinin hem de analiz-değerlendirme becerilerinin en fazla okuma ve dinleme öğrenme alanındaki kazanımlarla; medya üretme becerisinin ise en fazla yazma ve konuşma öğrenme alanı kazanımlarıyla kazandırılabilirliği tespit edilmiştir. Buna göre erişim ve analiz değerlendirme gibi becerilerin okuma ve dinleme gibi becerilerle, medya üretme becerisinin ise Türkçe eğitimi kapsamında üretime yönelik olan yazma ve konuşma becerileriyle daha fazla örtüştüğü dikkat çekmektedir. Ayrıca bu sonuçlar alan yazında medya okuryazarlığının geleneksel okuryazarlığın alternatifi değil tamamlayıcısı olarak görülmesi gerektiği (Çakmak, 2013) görüşünü destekler niteliktedir. Okumanın tanımı bulunulan çağın ihtiyaçlarına göre toplumun ortak katkılarıyla yeniden anlamlandırılmaktadır (Altun, 2002). Dolayısıyla medya okuryazarlığını, okuryazarlık kavramının bulunulan çağın ihtiyaçlarına göre yeniden tanımlanması ve anlamlandırılması olarak değerlendirmek mümkündür. Bu konuda Şahin; tüm öğretmenlerin medya okuryazarlığı konusunda asgari bir yeterliliğe sahip olarak konunun kendi dersleri içindeki yerini görebilmeleri gerektiğini belirtmiş ve bunu örneğin “Türkçe derslerinde medyanın kullandığı dil, sloganlar, söylemler” gibi öğrenme etkinliklerine yansıtılabilmeleri gerektiğine vurgu yapmıştır (Şahin, 2011). Burada önemli olan böyle bir farkındalık düzeyinin oluşturulmasıdır. Bu noktada hem bu farkındalığın sağlanmasına hem de gerçek anlamda medya okuryazarlığı eğitimi verilmesine olanak sağlayacak bir öğretmen eğitimi ihtiyacı gündem gelmektedir.

Ladislav Semali tarafından “bütüncül ilişkilendirme” olarak adlandırılan yaklaşımda öğretim programındaki mevcut kazanımların medya okuryazarlığı eğitimi ilkeleri doğrultusunda ele alınarak kuşatıcı bir yaklaşımla düzenlenebileceğini belirtmektedir (Semali, 2000; akt. Tüzel, 2012a). Bu yaklaşım 30 Haziran-1 Temmuz 2012 tarihlerinde MEB, RTÜK ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliğiyle gerçekleştirilen ve hem eğitim fakültelerinden hem de iletişim

fakültelerinden akademisyenlerin katıldığı “Medya Okuryazarlığı Çalıştayı”nda da gündeme gelmiştir. Çalıştayın sonuç bildirgesinin birinci maddesinde; bu yaklaşım medya okuryazarlığı eğitimi “Okul öncesinden itibaren bütün eğitim kademelerinde (ilkokul, ortaokul ve lise) ilgili derslerin öğretim programlarıyla ilişkilendirilerek verilmelidir.” şeklinde vurgulanmıştır (RTÜK, 2012). Medya okuryazarlığı eğitiminin diğer ders öğretim programlarıyla “bütüncül ilişkilendirme” yaklaşımıyla ilişkilendirilmesi içeriğin bağlamdan ayrılmadan verilmesine de imkân tanıyabilecektir.

Bu araştırma sonucunda Türkçe dersi öğretim programı genel amaçlarının ve mevcut kazanımlarının böyle bir ilişkilendirmeye uygun olduğu değerlendirilmiştir. Başka bir ifade hem ulusal hem uluslararası alan yazındaki araştırmacıların vurguladıkları medya okuryazarlığı eğitiminin Türkçe dersi (anadili) eğitimi kapsamında verilebileceği söylenebilir. Bu ilişkilendirmenin gerçekleştirilmesinde zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarılmış olması ve 4+4+4 şeklinde bilinen düzenlemenin fırsat olarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Yeni sistemin uygulamaya konulması sürecinde öğretim programlarındaki güncelleme çalışmaları fırsat olarak değerlendirilerek programdaki mevcut kazanımların medya okuryazarlığı eğitimi potansiyeli vurgulanacak şekilde ele alınması mümkündür. Bu köklü bir program değişikliği yerine mevcut Türkçe dersi kazanımlarının medya okuryazarlığı eğitimine bakan yönlerine ışık tutacak bir yaklaşım izlemek mümkündür. Bu sayede öğretmenlerin, kitap yazarlarının Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarını medya okuryazarlığı eğitimini de kapsayacak daha geniş bir perspektifle değerlendirmeleri mümkün olabilir. Dolayısıyla böyle bir yaklaşım öğretmenlerde Türkçe dersinin medya okuryazarlığı potansiyeli konusunda bir farkındalık sağlanmasına yardımcı olabilir. Ancak böyle bir bakış açısının oluşturulması konusunda öğretmen adaylarına lisans düzeyinde, öğretmenlere ise uzaktan eğitim vb. uygulamalarla ile bu konuda kendilerine yeterlilikler sağlayacak medya okuryazarlığı eğitimi verilmelidir. Bu çalışmadakine benzer ilişkilendirme çalışmalarının diğer dersler için de gerçekleştirilmesi bağlamdan koparılmadan medya okuryazarlığı eğitimi verilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altun, A. (2009). Eğitim Bilim Açısından Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Programına Eleştirel Bir Yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), (97-109).
- Altun, A. (2010). Medya Okuryazarlığının Sosyal Bilgiler Programıyla İlişkilendirilmesi ve Öğretimi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altun, A. (2002) “Hipermetin Ortamlarında Okuma ve Öğrenme: Bilgi Oluşturma Sürecinde Epistemik Kabullerin Rolü” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), (353- 375).

- Aufderheide, P.(1993). “Media Literacy: A Report of The National Leadership Conference onMedia Literacy” Washington, DC, Aspen Institute. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED365294&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED365294 (Erişim Tarihi: 10.06.2010)
- Baker, F. (2000). Media Literacy State Teaching Standarts. http://www.frankwbaker.com/state_lit.htm (Erişim tarihi: 01 Kasım 2007)
- Buckingham, D. (2009). Media Education Literacy Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press.
- Considine, D. M (2002). Media Literacy Across the Curriculum. <http://www.media-literacy.net/media-lit.html> (Erişim tarihi:12.02.2007)
- Çakmak, E.(2010).” İngiltere ve Türkiye’deki İlköğretim Medya Okuryazarlığı Eğitimi program ve Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, E. (2013). Kil Tabletten Tablet Bilgisayara Okuryazarlık. In E. Gençtürk & K.Karatekin (Eds.), Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar (1-21). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- EU (Commission of The European Communities, 2007a). Report On The Results Of The Public Consultation On Media Literacy. http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf (Erişim tarihi: 10.02.2009)
- Masterman, L. (2001). A Rationale for Media Education. Media Literacy in the Information Age: Information & Behavior. Ed. Robert Kubey. New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- MEB, (2012) İlköğretim Kurumları (İlkokul Ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi. <http://ikgm.meb.gov.tr/upload/TTK%C3%A7izelge.pdf> (Erişim tarihi: 10.01.2013)
- MEB, (2012a) 12 Yıllık Zorunlu Eğitim Genelgesi. <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/12YillikZorunluEgitimeYonelikGenelge.pdf> (Erişim tarihi: 10.01.2013)
- Mnet. (Media Awareness Network) (2009). Media Education in Canada: An Overview. www.mediaawareness.ca (Erişim tarihi: 12.06.2009)
- Potter, W. J. (2005). *Media Literacy*. Third Edition. London: Sage Publications.
- Rtük (2012). Medya Okuryazarlığı Çalıştayı (30 Haziran – 1 Temmuz 2012). Sonuç Bildirgesi. <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/cal9.html> (Erişim tarihi: 12.07.2012)
- Şahin, A. (2011). Eleştirel Medya Okuryazarlığı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Semalı, L. M. (2000). Literacy in multimedia America: Integrating media education across the curriculum. New York: Falmer Press.
- Schmidt, Hans C. (2013) Media Literacy Education from Kindergarten to College: A Comparison of How Media Literacy Is Addressed across the Educational System. The National Association for Media Literacy Education’s Journal of Media Literacy Education 5(1), (295-309).

- Thoman, E. (2003). Skills and Strategies for Media Education. www.medialit.org (Erişim tarihi: 28.02.2006)
- Tüzel, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı: Bir eylem araştırması*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Tüzel, S. (2012a). Medya Okuryazarlığı Eğitiminin Türkçe Dersleriyle İlişkilendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9 (18), (81-96)
- Unesco (1999). "Educating for the Media and the Digital Age", Vienna Conference, Austria <http://edu.of.ru/attach/17/3485.PDF> (Erişim tarihi: 24.02.2009).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H.(2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Matbaası.